

Redemption Realized

פרשת וארא תש"פ

EXODUS

6/2-8

PARASHAS VA'EIRA

God spoke to Moses and said to him, "I am HASHEM. I appeared to Abraham, to Isaac, and to Jacob as El Shaddai, but with My Name HASHEM I did not make Myself known to them. Moreover, I established My covenant with them to give them the land of Canaan, the land of their sojourning, in which they sojourned. Moreover, I have heard the groan of the Children of Israel whom Egypt enslaves and I have remembered My covenant. Therefore, say to the Children of Israel: 'I am HASHEM, and I shall take you out from under the burdens of Egypt; I shall rescue you from their service; I shall redeem you with an outstretched arm and with great judgments. I shall take you to Me for a people and I shall be a God to you; and you shall know that I am HASHEM your God, Who takes you out from under the burdens of Egypt. I shall bring you to the land about which I raised My hand to give it to Abraham, Isaac, and Jacob;

אש תמיד

קד

4

לשון גאולה זו של "ולקחתי", מכוונת כלפי קבלת התורה. ואחר שהגיעו לגאולה זו, הרי "וידעתם כי אני ד' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

דבר פלא הוא, וכי ידיעה זו שיצאו על ידי ד' לא זכו לה אלא אחר מתן תורה, והלא לכאורה כבר הרבה קודם לכן, כאשר הם ראו את

כל המכות והניסים וגאולת מצרים הם כבר ידעו כי ד' הוציא אותם מתחת סבלות מצרים, ומדוע אומרת התורה שיגיעו לידיעה זו רק אחרי מתן תורה.

5

The Call of Torah - R. Munk

The Zohar comments upon why the Torah begins with the phrase *I shall take you out* rather than *I shall rescue you*. R' Yehudah explains that the Torah prefers to begin with the most important and essential purpose of redemption, freedom from the burdens of slavery (*I shall take you out from under the burdens of Egypt*). To this R' Yosei objects that the true purpose of redemption was to make Israel into Hashem's nation as defined by the last term of redemption, *I shall take you to Me*. R' Yehudah replies that at the moment of redemption nothing mattered more to Israel than freedom from the bondage of Egypt. Accordingly, the promise to release them from bondage was made first. Then, because they might be concerned that the Egyptian armies would pursue them and restore their servitude, Hashem said, *I shall rescue you from their service*.

The next term of redemption is presented as a response to another argument that the Israelites might pose. After all, liberation and independence do not guarantee real freedom since Israel might come under the domination of another power. To this Hashem answered, *I shall redeem you with an outstretched arm*, an arm that extends far and wide, protecting you from other powers as well. However, these three stages of the redemption are not an end in themselves, for a freedom that brings only social benefit fails to satisfy the moral and spiritual aspirations of the soul. Thus, the fourth stage of the redemption describes the universal importance of the Messianic task: *I shall take you to Me for a people*.

In the Talmud (*Yerushalmi Pesachim* 10:1) R' Yochanan teaches that these four terms of redemption are the basis for the *mitzvah* of drinking four cups of wine at the *Pesach Seder*. The four cups memorialize the fourfold deliverance, whereby each part constitutes an immense and everlasting benefit to Israel. This is in the spirit of King David, who sang: *How can I repay Hashem for all His bountiful dealings toward me? I will lift up the cup of salvation and call upon the name of God* (*Psalms* 116:12-13).

2

6-7. The four expressions of redemption. Having told Moses that the impending revelation would be greater than that which was revealed to the Patriarchs, and that He was about to redeem the Jewish people, God commanded him to go once again to the Jews and tell them that He — as HASHEM, the Name that denotes His power and mercy — was about to redeem them. These two verses contain four different expressions, representing progressive stages of the redemption. These four stages are the basis for the Rabbinic requirement of the Four Cups at the Pesach Seder. The expressions, as explained by R' Bachya, are:

והוצאתי — *I shall take you out*. God would remove the Jews from the burdens of slavery even before they were permitted to leave the country and while they were still the chattels of Egypt. The slavery ended in Tishrei, but they did not leave Egypt until six months later.

והצילתי — *I shall rescue you*. God would take the Jews out of Egypt. The subjugation to Egypt will be formally ended.

וגאלתי — *I shall redeem you*. This alludes to the Splitting of the Sea, when God's outstretched arm with great judgments crushed Egypt's power for good [ch. 14-15]. Until then, the Jews feared that they would be pursued by their former masters and returned to slavery. As the Sages teach, the punishments inflicted upon the Egyptians at the Sea were five times as great as those they suffered during the Ten Plagues.

ולקחתי — *I shall take you*. God took the Jews as His people

3 עבדתי עבדתי עבדתי עבדתי

לחלץ כתיב, לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם וגו', והצילתי אתכם וגו', וגאלתי אתכם וגו', ולקחתי אתכם לי לעם. וידוע מה שאמרו חז"ל (ירושלמי פסחים ס"ח ע"ג) דארבע כוסות תיקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה, והוצאתי והצילתי וגאלתי ולקחתי. לכאורה נרדף ציבור צוה, דהלא ולקחתי אתכם לי לעם אינו לשון של גאולה, אלא שהקצ"ה הצטייחו לצבור אותנו לעם סגולה וליתן לנו את תורתנו בהר סיני, ולמה נמנה זה כאחד מארבע לשונות של גאולה.

בן מלך על התורה

6

ד ה' יצאנו

ונראה שארבעת הלשונות של גאולה הנמנים כאן התקיימו כולם בט"ו בניסן בעת יציאת מצרים, כאשר בבת אחת השתחררו מכל חלקי השעבוד, הסבל והעבודה והגרות.

ואף 'ולקחתי אתכם לי לעם' כבר התקיים מעת היציאה, ואף שנתינת תורה עם כל חלקי מצוותיה היתה רק בהר סיני, אולם מאותו רגע של היציאה ממצרים כבר חל עליהם שם 'עם ה'', ונעשה להם ה' לאלוקים, והדבר התבטא

היינו: אני מקבל על עצמי את כל התורה כעול, ולא מפני שכך נוח לי או טוב לי. אלא כעבד שאיננו שואל את רבו "מדוע הנך מצוה עלי כך וכך?", אף אנו עבדי ה' מוכנים ורוצים לקיים כל מה שהאדון ב"ה מצוה אותנו. הגויים שאלו "מה כתיב בה?" וסירבו לקבל את התורה כיוון שחלק ממנה לא התאים לאופי שלהם. גדולת עם ישראל היתה שלא שאלו אלא אמרו: "נעשה ונשמע!" - תחילה נקיים ורק אח"כ "נשמע" דברים שאפשר לנו להבין: קבלת התורה קרויה "עבודת", כי על כן טומנת היא בחובה קבלת עול מצוות: "הם מוכנים לעבוד את האלקים" (ספורנו).

בפסוקים אלו כתובה כל הגאולה, והתכלית היא "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים". והדבר החמישי הוא ארץ ישראל - "והבאתי אתכם אל הארץ" (פסוק ח).

והייתי לכם לאלקים. "אלקים" זה השם של ההשגחה הפרטית שהקב"ה מנהיג את הכלל ישראל. כל יחיד ויחיד, על כל דבר פרטי, על הכל הקב"ה דן - הוא רואה ומנהיג.

בשורה מרובעת

בשורת הגאולה נמסרה לעם ישראל בארבע לשונות (שמות ו, ד): "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והצלתיו אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה... ולקחתי אתכם לי לעם".

לשונות אלו היו המאפיינים הראשיים של הגאולה ממצרים, וכנגדן התקינו לנו חז"ל לשונות בליל הסדר ארבע כוסות של יין (עין רש"י ורשב"ם פסחים עט, ב).

מדברי המפרשים מתבאר שלמרות שלכאורה לשונות אלו נראים כחופפים וכמקבילים, הם אינם כאלו. כפל הלשונות לא בא להביע את הענין בצורה מודגשת יותר, אלא להצביע על שלבים שונים בדרך הגאולה. כל לשון מסמלת התקדמות הדרגתית במסלול הגאולה הגדולה ממצרים.

אלו דברי הרמב"ן (פסוק ו):

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" - יבטיחם שיוציא אותם מארצם ולא יסבלו עוד כבוד משאם, "והצלתיו אתכם מעבודתם" - שלא ימשלו בהם כלל, להיות להם במקומם למס עובד, "וגאלתי אתכם" - כי יעשה בהם שפטים עד שיאמרו המצרים הנה לך ישראל כפריון נמשנו, כי טעם הגאולה כענין מפר... "ולקחתי אתכם לי לעם" - בבואכם אל הר סיני ותקבלו התורה, כי שם נאמר "והייתם לי סגולה".

ולקחתי אתכם לי לעם

העיקרון שמטרת גאולת מצרים היתה האדרת רגשות האמונה בלבבות, היא המסבירה את העובדה שגם מעמד הר סיני, למרות שהתרחש בפועל רק כעבור שבועות מספר מציאת מצרים, אף הוא נכלל בין שלבי הגאולה.

כאמור לעיל, הביטוי "ולקחתי אתכם לי לעם", מכיון למעמד מתן התורה בסיני, בו נבחרו ישראל להיות לעם סגולתו של הקב"ה. אך מעמד זה נחשב לא רק כהמשך ליציאה ממצרים, אלא כשלב בלתי נפרד ממנה.

ה"שם משמאל" (תרי"ג) הסב את תשומת לבנו להלכה מפורשת שרומזת לעיקרון השקפתי זה. בהלכות ארבע הכוסות שבליל הסדר שנינו בגמרא (פסחים ק"ז, ב) שבין הכוסות ראשי אדם לשונות כוסות נוספים, מלבד

בין הכוס השלישית לרביעית, שביניהן אין להפסיק בשתייה כלשהי. (כמובן שבמסגרת זו אין פנינו לקבוע הלכות למעשה, ואלו נתפרשו בספרי ההלכה).

כאמור לעיל ארבע הכוסות של ליל הפסח רומזים לארבע הלשונות, המלמדים על שלבי הגאולה. מכאן שההלכה הקובעת שבין הכוס השלישית לרביעית אין להפסיק, רומזת בצורה שקופה שאי אפשר להרשות היסח הדעת כלשהו בין היציאה ממצרים לבין מעמד הר סיני. אם ניתן לעשות אתחלתא קלה בין השלבים הקודמים, זו לא תיתכן בין הגאולה הפיטית לבין קבלת התורה.

עיקרון זה מקבל ביטוי גם בהלכה נוספת האמורה בליל הסדר. כאשר הרמב"ם מבאר את מצות סיפור יציאת מצרים, שהיא מצות לילה זה, הוא כותב, (פרק ז, מהלכות חמץ ומצה הלכה ד):

וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח... ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבתנו לייחודו.

למקרא הלכה זו אנו תמהים: הן בהלכות הפסח אנו עסוקים ולא בהלכות חג השבועות, זמן מתן תורתנו, ואם כן מדוע כה עקרוני וחשוב להזכיר בלילה זה את העובדה שהמקום קרבנו לעבודתו והבדילנו מן התועים בתיתו לנו את תורתו?

למדנו, איפוא, שגם מעמד הר סיני מהווה חלק יסודי מתהליך הגאולה. הוא שיאה ופסגתה, ואלמלא הוא לא היתה תכלית לכל שרשרת הניסים הגדולים שביציאת מצרים.

יש ליתן טעם למה בתחילה כתיב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, סבלת חסר וי"ן, ואח"כ כתיב המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, סבלות מלא בוי"ן. (ועי' במד"ר פ' משפטים פ"ל דאיתא שם: אתה מוצא כל תולדות שבמקרא חסרים חוץ משנים, אלה תולדות השמים והארץ, ואלה תולדות פריץ, וטעם גדול יש להם כו', וכ"ה בב"ר פ"ב, ועי' בסוכה דף ו' ב' תד"ה ור"ש שכתבו, דבמילתא דלא מיכחשא אהדי כו"ע מודו דדרשינן מקרא ומסורת, דלא על הנם נכתב כו', עיי"ש).

ואפשר לומר, דהנה במצרים סבלו ישראל בשתיים, הן מצרת הגוף מה ששעבדו אותם המצרים בפרך, בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, ומררו את חייהם בעבודה קשה המפרכת את הגוף, וסבלות זו הרגישו ישראל היטב בשעבוד והעינוי אשר היו מצרים מעבידים אותם, אבל מלבד שעבוד ועינוי הגוף הין ישראל ג"כ בשעבוד ועינוי הנפש, כי מצד *קושי השעבוד שהכבירו עליהם עבודה קשה ושפלה, השפילו בזה את תכונת נפשם היקרה שהיתה להם מורשת אבות מאברהם יצחק ויעקב, ובמשך זמן העבודת נאבד מהם מעט מעט סגולת נפשם העדינה, עד שנתגשמו בחומר גם שלא הרגישו בעצמם כי הם זרע קודש אנשי מעלה ומדות טובות, וצרת השעבוד ועינוי זה על הנפש לא הרגישו הם כלל, כל זמן היותם שקועים בחומריות העבודה.

ועל זה נאמר בפרשת שמות (ב', כ"ג-כ"ה): ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים

את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו את אברהם וגו', וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים, כלומר - שהם זעקו רק מן העבודה, ואח"כ - וישמע אלקים את נאקתם ויזכור את בריתו את אברהם וגו', דהיינו שהקב"ה זכר להם כי הם זרע אהוב, זרע האבות הקדושים, וירא אלקים את בני ישראל - שהקב"ה ראה מי הם, כי הם זרע ברך ה' משורש הקדושה, וידע אלקים - דהיינו שהוא ידע את צרתם הגדולה שהם בעצמם לא ידעו מזה, כי הם מתוך שפלות גלותם ועינוייהם ידעו רק מצרת גופם ולא מצרת נפשם.

הוא שומר עניניו וכוונותיו
 מה שיש לו ענין בנפשו ומה שיש לו ענין
 בפניו וכוונותיו כי ידעתי את מכאוביו היינו
 שהקב"ה אמר אני ראיתי שתי ראיות של עני
 עמי הן את עניני גופם והן את עניני נפשם
 אע"פ שזעקתם מה שזעקו הוא רק מפני בוגשתי
 כי ידעתי את מכאוביו, אני הוא היודע במכאוביו
 שמלבד שהם מעונים בדיכוי הגוף ידעתי גם
 מכאובי נפשם כי רב הוא, ורק אני הוא היודע זה.
 וזהו הטעם שאמר כאן, לכן אמור לבני ישראל
 אני ה' והוצאתי אתכם מתחת פלתי מצרים, כתיב
 סבלת חסר, לאמר סבל אחד שאחם מרגישים
 בה, היינו סבל הגוף, ואח"כ — ולקחתי אתכם
 לי לעם והייתי לכם לאלקים, ואז — וידעתם
 כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת פלתי
 מצרים, היינו שרק אז כשאקח אתכם לי לעם
 ותתעלו להיות עם ה' כמלכת כהנים וגוי קדוש,
 אז תדעו ותרגישו את הסבלות המלאה שתי
 לכם, היינו סבל הגוף והנפש, ותדעו ותבינו את
 הטובה הגדולה והכפולה שעשיתי אתכם ביציאת

מצרים בזה שהוצאתי אתכם מתחת פלתי
 מצרים, לשון רבים.
 (לאחר זמן מצאתי חלק מהדברים בס' אהל

עבודה וארא בודת

והענין יבואר, על פי מה שאמרו חז"ל
 (פגימה י"ב ע"ה) אור שצ"ה הקצ"ה
 ציוס ראשון אדם נופה צו מסוף העולם
 ועד סופו, כיון שנסתכל הקצ"ה דבור
 המצול ודבור הפלגה וראה שמעשיהם
 מוקלקים, עמד וגנוז מהם וכו', ולמי גנוז
 לנדיקים לעמיד לבוא, ופירשו בספרים הק'
 הכוונה בזה, על פי הידוע (וה"ק ח"ב מ"ב
 ע"א ועוד) דבריהם כל העולמות היתה על
 ידי התלבשות אור אין סוף צ"ה הוי"ה

צ"ה, כמו שכתוב (תהלים ל"ג ו') דבר הוי"ה
 שמים נעשו, כי הוי"ה הוא מלשון מהווה,
 דעל ידי שם זה נתהוו ונבראו כל
 העולמות, וכן כתיב (ישעיה כ"ו ד') כי צ"ה
 ה' אור עולמים, ודרשו חז"ל על זה (מנחות
 כ"ט ע"ג) העולם הזה נברא צ"ה והעולם
 הבא צ"ה, וזהו צ"ה ה' אור עולמים,
 שהקצ"ה יצר וברא כל העולמים על ידי
 אותיות יו"ד ה"י משם הוי"ה צ"ה.

אבל מנז אור שם הוי"ה צ"ה לבד, היה
 העולם מתפשט ומתרחב צלי גבול
 וממנס, והרי רצונו יתברך היה לברוא
 עולמות שהם צעלי גבול, לכן נמצא
 הקצ"ה את אור שם הוי"ה צ"ה על ידי
 השם שד"י, כמו שאמרו חז"ל (פגימה י"ב

אמר רב יהודה אמר רב, צענה
 שצ"ה הקדוש ברוך הוא את העולם, היה
 מרחיב והולך כשמי פקעיות של שמי, עד
 שגער צו הקדוש ברוך הוא והעמידו,
 שנאמר (איוב כ"ו י"ג) עמודי שמים ירופפו
 ויתמהו מגערתו, והיינו דאמר ריש לקיש
 מאי דכתיב (בראשית י"א ח') אני אל שד"י,
 אני הוא שאמרתי לעולם די. הרי כי על
 ידי שם שד"י נמצא הקצ"ה את האור,
 שלא יתפשטו העולמות יותר מדי.

וזו הכוונה בדברי חז"ל הנ"ל, אור שצ"ה
 הקצ"ה ציוס ראשון אדם נופה צו
 מסוף העולם ועד סופו, והיינו האור משפ

הוי"ה צ"ה שהאיר הקצ"ה צעולם במחלת
 הבריה, על ידי אור זה יש צמח האדם
 להסתכל מסוף העולם ועד סופו, כי אור
 זה מאיר צלי נמצום והסתר, והקצ"ה עמד
 וגנוז, היינו שנמצא את האור הגדול הזה
 על ידי שם שד"י, שאמר לעולמו די, כדי
 שהעולמות לא יתפשטו יותר מדי, אלא
 יהיו נבראים צעלי גבול וממנס.

והנה מצינו בדברי חז"ל במדרש (מנחותא
 פ"ג) שהאור הזה נגנו צמורה, ואלו
 העמלים על דברי תורה ציוס וציליה, הם
 זוכים להשיג את האור הגדול הזה, ועליהם
 נאמר (ישעיה ט' ח') העם ההולכים בחושך
 ראו אור גדול, ההולכים בחושך, היינו אלו
 שמיגעים עמנם על דברי תורה צעור
 ובחושך, הם זוכים לראות אור גדול, היינו
 האור הנגנו צמורה. וזהו פירוש הבעש"ט
 הק' (דגל ממה פורים בראשית ועוד), שזו הכוונה
 צמה שאמרו בגמרא שם, גנוז לנדיקים
 "לעמיד לבוא", היינו לנדיקים העמידים
 לבוא לעולם, שילמדו התורה הק' ביגיעה
 ובמסירות נפש, הם יזכו ליהנות מהאור
 הזה של שם הוי"ה צ"ה, כי במוך אומיות
 התורה מאיר האור הזה בהתגלות רב צלי
 נמצום שם שד"י.

אבל טרם שניתנה התורה לישראל, היו
 כל הברואים נהנים משם שד"י לבד,

ולא יכלו להשיג האור של שם הוי"ה צ"ה,
 מלבד האבות הקדושים, שעל ידי שזיכרו
 וטיהרו אצריהם מכל וכל, זכו להשיג כל
 התורה כולה טרם שניתנה, כמו שאמרו
 חז"ל (יומא כ"ח ע"ב) קיים אברהם אבינו
 ע"ה כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ולכן
 השיגו גם את האור הגנוז צמורה, וזכו
 ליהנות מאור שם הוי"ה צ"ה צלי נמצום,
 אבל שאר צאי עולם שלא השיגו מעמנם
 התורה, לא יכלו ליהנות מאור שם הוי"ה
 צ"ה להדיא.

וזו היה עיקר הקושי והחשכות של צני
 ישראל בגלות מצרים, דכיון שעדיין
 לא קיבלו את התורה, הרי לא יכלו להשיג
 את אור שם הוי"ה צ"ה אלא על ידי
 נמצום שם שד"י, ולכן שלטה עליהם
 טומאת גלות מצרים כבודד ונחשכות גדול,
 כי היה קשה להם להשיג את אור ה' במוך
 טומאת מצרים ערות הארץ, ולכן נשתקטו
 צמ"ט שערי טומאה. וזהו הענין המובא
 בדברי האר"י הק' (פער"ח שער מנה"מ פ"א)
 דגלות מצרים היתה "גלות הדעת", היינו
 דעיקר חשכות הגלות היתה, מפני
 שצמורה שעה עדיין לא היה להם כח
 התורה שהיא צחינת הדעת (וה"ק ח"ב קכ"א
 ע"ה), שמפני כן לא יכלו להשיג שם את
 אור ה'.

לכן אף כאשר צני ישראל כבר יצאו מארץ
 מצרים, ולא נשמעו עוד בקושי
 השעבוד, עדיין לא היתה זאת גמר
 הגאולה, כי עדיין לא זכו לצאת מגלות
 הדעת, ולכן עיקר התכלית היתה, שאחר
 גאולת מצרים יגיעו להר סיני לקבל את
 התורה, שאז נגאלו מגלות הדעת, וזהו
 שאמר הקצ"ה למשה (שמות ג' י"ג) בהוציאך
 את העם ממצרים תעבדון את האלהים על
 ההר הזה, היינו שזאת תכלית הגאולה
 ממצרים, שצני ישראל יגיעו להר סיני לקבל
 את התורה, שאז יזכו לגאולת הדעת. ומאז
 אף כאשר ישמעבדו עוד בשאר גלויות, שזכ
 לא תכבד עליהם עול וחשכות הגלויות כל
 כך כמו צמרים, כיון שכבר קיבלו התורה,
 שעל ידה יש צמחם ליהנות מהאור הגדול
 של שם הוי"ה צ"ה.

אבל עתה הגיעה העת שאחלה לצני
 ישראל צאור הגדול הזה, והיינו על
 ידי שיקבלו את התורה במעמד הר סיני,
 ומכאן ואילך צכל הדורות הבאים, כאשר
 צני ישראל יהיו עמלים על דברי תורה,
 וימיתו עמנם צאהלה של תורה, יוכלו
 להשיג האור הגדול של שם הוי"ה צ"ה
 שנגנו צמורה. וזהו שאמר הקצ"ה, לכן

אמור לצני ישראל אני הוי"ה, פי
 שעתה הגיעה העת שאחלה עליהם צאור
 שם הוי"ה צ"ה, על ידי שיצאו למעמד
 הר סיני, לכן והוצאתי אתכם מארץ מצרים,
 והצאתי אתכם מעצבותם, ואלחתי אתכם
 בצרוע נטויה וגו', וכל זה כדי שתגיעו

27 למחלית הנרצה, שיתקיים "ולקחתי אתכם לי לעם", היינו שאנחנו צדק לעם סגולה צדק מתן תורה, "וידעתם כי אני ה' ה'", שאז חזרו לזכיית "הדעת", ולהשיג "כי אני ה' ה'", היינו ליהנות מאור שם הו"ה הגנוז בתורה.

ובזה יוצן היטב, למה נמנה "ולקחתי" לאחד מארבע לשונות של גאולה, שכנגדן יצו לנו חז"ל לשמות ארבע כוסות, כי אז צדק מתן תורה, הגיעו לעיקר תכלית גאולת מצרים, שנגאלו מגלות הדעת, שצדק זה יוכלו להתחזק בכל הגלויות וכל הטלמונים שיעברו עליהם, כי התורה יאיר עליהם אור שם הו"ה צ"ה צ"ה נמנע שם שד"י.

28 ☆

והנה כתבו בספרים הקדושים, לארבע לשונות של גאולה שנכתבו כאן, מרמזים על ארבע גאולות שיגאלו ישראל מארבע גלויות, צדק, מדי, יון, אדום, כי ידוע (ליקו"ם מה) דגלות מצרים היתה גלות

כללית ושורש לכל ארבע גלויות, לכן נכללו בגאולת מצרים כל הגאולות העמידות. וכן מצינו בדברי חז"ל (ירושלמי פסחים טז) דאפליגו אמוראי, חד אמר לארבע כוסות, הם נגד ארבע לשונות של גאולה, וחד אמר שארבע כוסות הם נגד ארבע מלכיות, ולפי הנ"ל נמצא דענינם אחד, שהם נגד "ארבע גאולות" שיגאלו "מארבע מלכיות".

קיד 31

שיח חיים

ובאמת זמן גאולתם של ישראל לא היה אלא עד שנתגלה ענין זה במלא תפארתו, ודבר זה מרומז בכתוב שנאמר אחרי שנאמר ד' הלשונות של גאולה "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (ו' ז'), דהמטרה של השעבוד והמכות למצרים וכל תהליך הגאולה היו כדי לגלות ולגדל כבוד שמו יתברך. ובאמת לכשנתבונן בזה נראה דבר נפלא, שהרי כבר נתבאר לעיל שהפסוק הנ"ל שמדבר על היציאה כולל בתוכו גם את הענין של בחירתם לעם ה' וקבלת התורה וכדכתיב "ולקחתי אתכם לי לעם", ומבואר מזה דהדברים האמורים לא שמשו רק כהכנה לגוף יציאתם של בני ישראל ממצרים אלא אף כדי להכין אותם לקבלת התורה. ואם כנים אנו בזה נמצא, שהגילוי כבוד שמים שנבע כתוצאה מעשר המכות לא הסתיים ביציאתם של בני ישראל ממצרים, אלא בקבלת התורה, שהוא היה ההכנה וההכשר לקבלת התורה, והכל מיתלי תלי אחרדי.

29 ולפי זה נמצא דהפסוק ולקחתי אתכם לי לעם, הוא נגד הגאולה השלימה שעתידיים להגאל מהגלות הרביעית, שהיא גלות אדום שבה אנו נמצאים עתה, שגאולה זו זוכה להשיג זכיית הדעת בשלימות, כמו שכתוב (ישעיה י"א ט') ומלאה הארץ "דעה" את ה' כמים לים מכסים, והיינו ששיג את המורה שהיא כח הדעת באור חדש, וכמו שכתוב (ישעיה י"א ד') תורה חדשה מאתי, תכלה, ואז יקיים בשלימות הפסוק "ולקחתי אתכם לי לעם", שהקב"ה יבחר אותנו מחדש לו לעם סגולה, "והייתי לכם לאלהים", שיחגלה עלינו אלהותו יתברך באור גדול, "וידעתם כי אני ה' ה'", שזוכה לזכיית הדעת ולהשיג אור שם הו"ה הגנוז בתורה צדקת גאולה. ואז יושלם תכלית כל ארבע גלויות וכל הגאולות שעברו עלינו עד עתה, כי אז יהיה התיקון השלם.

30

ולפי זה דהגאולה דגלות אדום היא נגד ולקחתי אתכם לי לעם, דקאי על מתן תורה, נמצא דעיקר העצה אשר על ידה יש זכייתו לקרב הגאולה העמידה, הוא על ידי שנתחזק ונתחזק בלימוד התורה הקדושה, וכמו שכתוב בזה"ק (ח"י ע"י ע"ה) על הפסוק (נראה כ"ט ז') ויאמר הן עוד היום גדול לא עם האסף המקנה השקו האלון ולכו רעו, פירוש, הן עוד היום גדול, אם הגלות עדיין נמשכת ונתארכה עד מאוד, ועדיין לא הגיעה עם האסף המקנה, היינו לקבץ האלון קדשים מתוך הגלות, אזי יש לנו רפואה אחת, השקו האלון, תשקו את בני ישראל אלן קדשים צמים חיים, שהיא התורה שנמשלה למים (כ"ק י"ז ע"ה), ועל ידי זה יגיע עם האסף המקנה, שזוכה לקיבוץ גלויות צמחה, כי על ידי לימוד התורה הקדושה מקרבים הגאולה העמידה.

32 ו. מפני מה מודים בהלל המצרי על היציאה וגם על אופן היציאה?

ובזה נראה לכאר את מה שקבעו לומר בהלל המצרי ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו, ומיד מוסיפים לומר 'ביד חזקה ובורוע נטויה כי לעולם חסדו', והיינו שמתוך כל החסדים שנעשה עמנו בגאולת מצרים קבעו להודות על עצם היציאה ממצרים, וגם על אופן היציאה ממצרים שהיתה ביד חזקה ובורוע נטויה, ולכאורה יש להתפלא, שהרי מצד החסד והרחמים שהיה בגוף היציאה, ודאי דאופן היציאה היה חלק בלתי נפרד מהיציאה גופא, וא"כ הוי ליה לכוללם יחד, ואמאי הופרדו לשני מימרות. אלא נראה מבואר מזה שבגאולת ישראל היו ב' חסדים נפרדים, היה חסד בעצם היציאה משעבוד לגאולה, ועל זה קבעו להודות לה' שהוציאנו מעבודת לחרות, והיה חסד נוסף בגילויים הגדולים שנתגלו בעת היציאה על ידי חזקת חזקת הבורוע הנטויה, ושמתרם היתה כדי להכין אותנו להיות לו עם סגולה, ועל זה אנו מודים ומשבחים בנפרד כי לעולם חסדו.

33

והנה מטו בכי מדרשא משמיה דבעל החידושי הרי"ם, דכל העולם נברא בעשרה מאמרות * ועל ידי עשר מכות, נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות, כי על ידי העשרה מאמרות ניכר כח השי"ת בהבריאה ובטבע העולם, ועל ידי המכות המראים שהשי"ת משנה

את הטבע כרצונו נעשה דרך להתגלות האלקית על הר סיני שנעשה על ידי עשרת הדברות, וזהו דכתיב (ו' ו-ז) "ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם", כלומר דהעשר מכות משתייכים למעמד הר סיני של "ולקחתי אתכם לי לעם" עכ"ד. [עיי' בספר חידושי הרי"ם על התורה]. ומעתה אור חדש יאיר על דבריו של המהר"ל הנ"ל, שהרי כאשר הביא הקב"ה את העשר מכות על המצרים הכה אותם בכל חלקי העולם כדי להראות גילוי כבוד שמו בכל העולם כולו, ונמצא דהגילוי כבוד שמים שנבע מהמכות היה בעצם גילוי על עצם בריאת העולם, וכן כתב המהר"ל שם בפרק נ"ז במ"ש שעשרה מכות משתייכים לעשרה מאמרות עיי"ש, דעל ידי הגילוי של עשר המכות נתגלה הגילוי של הבריאה שנבראת בעשרה מאמרות, וביתור יש לומר כן לפי דכל מכה ומכה היתה מכוונת לחלק אחר של הבריאה, ומה נפלא בזה דבריו של בעל החידושי הרי"ם, כי העשר מכות הם ההכנה למתן תורה דהוא הגילוי האמיתי והשלם, כי מאותו היום והלאה הגילוי כבוד שמים בבריאה יתגלה דוקא על ידי פעולותיהם של בני ישראל בקיום התורה, ולכן גם הגילוי הזה היה דוקא על ידי מספר עשרה, וזהו המובן בגילוי כבוד שמים של העולם הנברא בעשרה מאמרות דיהיה דוקא על ידי קיומם של עשרת הדברות. [ועיי' עוד בשפת אמת ובחידושי הרי"ם ובפחד יצחק על פסח מאמר מ"ז עיי"ש].

ובזה יחבאר עומק כוונת הש"ס בפסחים (ק"י ע"א) וז"ל, אמר רבי יהושע בן לוי, הני עשרים וששה הורו כנגד מי, כנגד עשרים וששה דורות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו ולא נתן להם תורה, וזן אותם בחסדו ע"כ, דקודם מתן תורה ההשפעות היו תלויות רק בחסדו יחברך, אולם אחרי קבלת התורה נשתנה הנהגת הבריאה, דמעתה ההשפעות היורדות מלמעלה תלויות ועומדות בפעולותיהם של מקבלי עשרת הדברות, ואינן בשפת אמת בכמה מקומות כי אין על פי שבעשרה מאמרות נברא העולם, מכל מקום על ידי עשרת הדברות מתקיים ומנהג העולם, כלשון הכתוב (תהלים י"ח מ"ח) "וידבר עמים תחתיו" שהוא לשון הנהגה, דהנהגו כ"ו כי לעולם חסדו היו מכוונים כנגד כ"ו דורות עד מתן תורה שאז הנהגת העולם היתה על פי מדת החסד, אמנם לאחר מתן תורה נתחדש מהלך של שכר ועונש בתוך עצם טבע הבריאה של העשרה מאמרות וד"ק.

34 וזכה יחבאר עומק כוונת הש"ס בפסחים (ק"י ע"א) וז"ל, אמר רבי יהושע בן לוי, הני עשרים וששה הורו כנגד מי, כנגד עשרים וששה דורות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו ולא נתן להם תורה, וזן אותם בחסדו ע"כ, דקודם מתן תורה ההשפעות היו תלויות רק בחסדו יחברך, אולם אחרי קבלת התורה נשתנה הנהגת הבריאה, דמעתה ההשפעות היורדות מלמעלה תלויות ועומדות בפעולותיהם של מקבלי עשרת הדברות, ואינן בשפת אמת בכמה מקומות כי אין על פי שבעשרה מאמרות נברא העולם, מכל מקום על ידי עשרת הדברות מתקיים ומנהג העולם, כלשון הכתוב (תהלים י"ח מ"ח) "וידבר עמים תחתיו" שהוא לשון הנהגה, דהנהגו כ"ו כי לעולם חסדו היו מכוונים כנגד כ"ו דורות עד מתן תורה שאז הנהגת העולם היתה על פי מדת החסד, אמנם לאחר מתן תורה נתחדש מהלך של שכר ועונש בתוך עצם טבע הבריאה של העשרה מאמרות וד"ק.

38 ט"ב פרשת וארא התורה קמו

הרגילות היא, שאחר שזכה האדם והושלם חסרונו, והכל על מקומו בא בשלום - שוב אינו רואה שהכל נעשה בעזרת הבורא, אלא רואה את ישועתו רק בדרך הטבע, וחושב שהיועץ עזר לו, הרופא ריפאהו, והנדיב הוא שהעניק לו את הממוץ שהיה חסר לו, ולא מכיר באמת שאלו היו סך הכל שלוחים מאת הבורא למלא את חסרונו.

ואמר הצדיקים, שאפשר להמליץ על כך את נוסח התפילה שמתפללים כל יום בערבית: "והסר שטן מלפנינו ומאחרינו", שלפני הישועה צריך האדם תפילות רבות לישועתו, וזו התפילה "מלפנינו", אבל גם אחרי הישועה צריכים לזכור את הבורא, לדעת שהוא עשה הכל, רק שמעשיו מלוכשים בטבע, והוא השטן ש"מאחרינו", המפריע ואינו מניח לנו להכיר בבורא, לדעת שהכל מאיתו יחברך.

לכן ילמד האדם מכאן, לא להפסיק להודות לבורא, גם אחרי הישועה שזכה לה, וידע נאמנה כי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין דף ו' ע"ב), וכל ישועה שבאה לאדם, אינה אלא מהבורא בעצמו, ועל האדם ללמוד להודות ולהלל על כל ישועה והצלחה.

זהו שאמר הבורא: גם אחרי שהתקיים בישראל "והוצאתי והצלחתי וגאלתי ולקחתני", ידעו ישראל שלא לתלות את ישועתם בסיבה טבעית זו או אחרת, אלא הכירו בכיורו "כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", גם אנו, הדורות הבאים, חייבים לזכור שרק כך יצאו אבותינו ממצרים.

39 וכשם שהוא בכלל כך הוא בפרט. כל אחד הנמצא במצרים הפרטי שלו, וזכה לצאת ממנו לחירות, צריך לזכור זאת תמיד, ולדעת שכמו שבזמן הצרה צעק אל הבורא משום שרצה ישועה, כך יזכור להודות לו גם אחרי שזכה לישועתו ונפטר מצרתו. ויזכור כל חייו שהבורא הוא שהושיעו והוציאו מהמצרים והגבלות הפרטיים שלו, ויבוא להודות לו בכל מקום וזמן.

והסידי קארלין מספרים, שפעם בא אחד מחסידי הרה"ק רבי יוחנן מקארלין וצוק"ל להזכיר לפניו את ילדו שהיה חולה, ושלחו

ויש לנו ללמוד ממעשה זה שכך הוא בכל מאורע העובר על האדם, שאחר שחלפה הצרה עליו לדעת ולזכור, שכמו אחרי שיצאו ממצרים אמרה התורה "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", כך היא עבודת כל אדם, שגם אחרי שעברו עליו תלאות וזכה לישועה מהבורא, עליו לזכור כי "אני הויה", ולהאמין באמונה שלימה שהבורא לבדו עשה, ועושה, ויעשה לכל המעשים.

36 לתת פרשת וארא עליון צג

בפסוק זה, היה מראה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בעל ה"חזון יחזקאל" ללימוד גדול, שכדי להכיר משהו מנפלאות מעשי השי"ת והנהגת הבריאה חייבים להרכיב משקפיים של תורה ובלעדיהם האדם לא יגיע לכלום. ואפילו אם יראה ניסים גדולים הם לא יפקחו את עיניו בלי השקפת התורה.

שכן הפסוק מפרט שיוציא את עם ישראל מהגלות הגשמית ויגאל אותם מהגלות הרוחנית "בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" אולם רק במתן תורה כאשר יקבלו את המשקפיים של תורה, רק אז תדעו למפרע "כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" מה שעדיין לא ידעתם ולא הבנתם "והוצאתי" וב"הצלתי" וב"גאלתי".

בספרו "חזון יחזקאל" (תוספתא מס' חגיגה פ"ב ת"ג) הוא כותב וז"ל "ודע כי גם תופעות של נפלאות ושינויים בסדרי הטבע לא יכו שורש של אמונה ובטחון אפילו בלב הפקחים שבמסתכלים, אם לא זרח עליהם אור תורה, שהמאור שבה מאיר עיני חכמים ומיישר השקפתם בקו ישר ומה שלא השיג דור המדבר ע"י חוש הראות ע"י המסות הגדולות אשר ראו עיניו בכל הדרך בצאתו ממצרים השיגו הדורות הבאים ע"י חוש השמיעה בהטותם אוזן קשבת אל התורה והמצוה.

משמר הלוי עה"ת עמ' כח

37 31216

צופה ומביט על ידי שלומד כל התורה

יש בנותן טעם להביא כאן את דברי הגמרא (גדה ל ע"ב) שעובר במעי אמו יש לו ג' דברים: "ונר דלוק לו על ראשו, וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, ומלמדו אותו כל התורה כולה", והנה לאחר שיוצא

ממעי אמו נאמר בגמרא (שם): "וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל התורה כולה, שנאמר לפתח חטאת רובץ".

ויש לעיין שהרי בתוך מעי אמו היו לו ג' דברים: א. נר דלוק על ראשו. ב. צופה ומביט מסוף העולם עד סופו. ג. מלמדו אותו כל התורה. וביציאתו מהו אומר שבא מלאך ומשכחו כל התורה. וצריך עיון מה קורה עם ה' דברים האחרים שהיו לו, לא מוזכר שהנר כבה ומפסיקה ראייתו, ומדוע הגמרא לא מתייחסת לדברים אלו.

* וביאר זאת האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל שפשוט וברור שכל כח ה"נר דלוק" וה"צופה ומביט" שיש לעובר הוא רק מכח הלימוד תורה שהמלאך מלמדו, וממילא כאשר הוא בא לאויר העולם ומשכחו כל התורה הרי ממילא אין כל קיום ל"נר דלוק" ול"צופה ומביט", ולכן אין צורך לומר ולבאר מה קורה עמהם, כיון שכל כח הצפייה של העובר הוא מכח התורה, ובלא התורה אין לעובר כח כלל.

ומתאימים הדברים ליסוד הנ"ל שההסתכלות האמיתית על כל דבר הוא רק בכח לימוד התורה, אבל כאשר אין תורה אין כח ראייה כלל.

that they would be redeemed: והצלתני, I shall take [you] out; והצלתני, I shall rescue; והצלתני, I shall redeem; and וקחתני, I shall take [you to Me] (Shemos 6:6-7).

The source for this explanation is Talmud Yerushalmi on the first Mishnah in Perek Arvei Pesachim, which discusses all the mitzvos of the Seder.

What most people don't know is that the Yerushalmi then offers another explanation: these four cups correspond to the four times that the word כוס, cup, is mentioned in the dialogue between Yosef and the Sar HaMashkim, Pharaoh's cupbearer. The Sar HaMashkim and the Sar HaOfim (baker) were in prison with Yosef, and they each had a disturbing dream. Yosef interpreted their dreams, telling the Sar HaMashkim that he would be reinstated to his position and the Sar HaOfim that he would be put to death. Eventually, Yosef's dream-interpreting skills led to his release from prison and his appointment as the viceroy of Mitzrayim.

When we think about this correlation, it seems to be tenuous at best. The four terms of salvation are decidedly relevant to the night of Pesach. But just because the Sar HaMashkim and Yosef used the word "cup" four times, for three thousand years since, we have a mitzvah to drink four cups on the night of Pesach?

Obviously, there must be some deeper meaning to this correlation.

In order to understand the connection, we must ask why, indeed, Yosef predicted that the Sar HaMashkim would be reinstated and the Sar HaOfim would be executed. What about their dreams indicated that this is what would transpire?

The detail that clued Yosef in to what would occur was not in the actual visions of the dreams, but in how Pharaoh's servants spoke. The Sar HaMashkim said: וכוס פָּרַעַה בְּיָדִי וְאָקַח אֶת הַעֲנָבִים וְאִשְׁחַט, And Pharaoh's cup was in my hand and I took the grapes, pressed them into Pharaoh's cup, and I placed the cup on Pharaoh's palm (Bereishis 40:11). The Sar HaOfim said: וּבַסַּל הַתְּלִיזוֹן מִכָּל מֵאֲכָל פְּרַעַה מִעֲשֵׂה אִפְהָ וְהָעוֹף אָכַל אֹתָם מִן הַסַּל, And in the uppermost basket were all kinds of Pharaoh's food — baker's handiwork — and the birds were eating them from the basket above my head (ibid. v. 17).

The difference between them is that the Sar HaMashkim spoke with passion. His dream for himself was that he should once again be able to squeeze wine for Pharaoh and serve his king. The Sar HaOfim had a flat, passive dream, in which there was bread in

baskets and a bird came and ate from it. He wasn't doing anything; he was a passive observer as everything happened around him.

When Yosef heard that the Sar HaMashkim has such passion for his work — it wasn't just a job, it was his entire life — he realized that this was a person who would be restored to his position. The Sar HaOfim, who had no excitement for his job, didn't deserve to be reinstated.

In a certain sense, we all have to become like the Sar HaMashkim. We are all servants of Hashem. In the past, our avodah took on a very different form, when we had a Beis HaMikdash where we could actively show our devotion to Hashem in a much more proactive way. We have now been wandering for two millennia without a Beis HaMikdash, without the ability to bring offerings to Him, and, most pertinent to this night, without the ability to bring a korban Pesach.

If we want Hashem to end this bitter galus, we have to demonstrate to Him, as the Sar HaMashkim did, that we sincerely want to be reinstated. We have to express our passion, our devotion, and the feeling of supreme emptiness we feel as long as we don't have a Beis HaMikdash.

עסוקים אנו, ההגיון מלמד שלא היתה מניעה כלשהי שכל הישועה תתרחש כהרף עין, ולא בתהליך מתמשך. בשר ודם לעיתים אינו יכול לבצע תכניות מסוימות בבת אחת, ולפיכך הוא נאלץ ליישם אותן בשלבים: שלב פלוני תחילה, ורק לאחר מכן יבואו צעדים נוספים. אך פשיטא שכל זה אינו ניתן להאמר במסגרת הניסים העל-טבעיים.

אמנם כן, מבחינת הופעת הניסים עצמם, אלו יכלו להתרחש בעצמה רבה ברגע קט, שלאחריו היה בא השחרור המיידלי. אולם בכך לא היתה מושגת כל מטרת יציאת מצרים. היעד הסופי של הגאולה הוגדר במפורש בתורה, בפסוק הדין בשלביה השונים: "וידעתם כי אני ה' אלוקיכם, המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים". הווי אומר שתכלית יציאת מצרים היתה העמקת הכרת האמונה, וכפי שניסח זאת הרמב"ן:

כאשר אגאל אתכם מורוד נטויה, שיראו אותה כל העמים, תדעו כי אני ה' העושה אותם ומופתם מתחדשים בעולם, ואני אלוקיכם, ובעבורכם עשיתי, כי אתם חלק השם.

כיון שזו היתה המטרה הסופית של הניסים ושל יציאת מצרים בכללותה, לפיכך היתה יציאה זו חייבת להתרחש בשלבים. רק כך תיקלט הכרת האמונה במעמקי הנפשות.

כדרך שפרעה לימד ברוב רשעותו שהכשרת הלבבות לשם עבוד נוראי דורשת הליכה הדרגתית בשלבים, כך גם בכל תחום שהוא. אם מבקשים שהניסים ומשמעותם ייקלטו היטב וייתיישבו בלבבות, אלו חייבים להופיע בהדרגה. ואמנם כך הונחלה בשורת הגאולה לישראל.

41

אור פרשת וארא גדליהו יח

כתיב והולחתי אתכם מחמת סבלת מצרים, ואמר החידושי הר"מ כי תחילת נקודת הגאולה הי' שלא יהי' זיכולת בני ישראל לסבול עוד את המצריים, כי בני ישראל היו סובלים את המצריים, וכמו שאמר הרה"ק מאחזבנא לפרש מה שאמרו חז"ל אין עבד יכול לזרוח ממצרים, היינו שהעבדים במצרים היו מאוד מאושרים, ולא ראו צכלל לעזוב את מצרים, והאין עבד יכול לזרוח הי' מחמת

"הפראפאגאנדא" שהי' במצרים שהכל טוב ואין טוב למעלה מזה, וגם בני ישראל היו צנאצ צנה, ותחילת הגאולה היתה שלא יכלו עוד לסבול המצריים, וגאולת מצרים היא גאולת עולם, ואף שאחר זה היו עוד גלויות אבל נקודת הגאולה הי' לעולם, ונקודה זו של והולחתי נשאר לעולם, שלא יסבלו בני ישראל דרכי הגוים ולא יראו לילך בדרכיהם, רק שידעו גודל מעלתם שהם צנאצ הי'.

This is the message of the Yerushalmi. You want to be able to serve Hashem again in Yerushalayim, with a Beis HaMikdash? You want to see the fulfillment of what we will daven for tonight: 'פן ה' אלהינו ואלהי אבותינו, נגיענו למועדים ולתקופות אחרים הבאים לקראתנו לשלום ושמחה בגן עדן עירך וישים בעבודתך, ונאכל שם מן התבואה ומן הפסחים So, HASHEM, our God and God of our fathers, bring us also to future holidays and festivals in peace, gladdened in the rebuilding of Your city and joyful at Your service. There we shall eat of the offerings and Passover sacrifices? If we show that we're yearning for it, that we truly feel lacking in our lives without a Beis HaMikdash, then we'll get there. But if we're just going through the motions, then why should Hashem bring us back?

For most of these two thousand years of galus, Jews endured terrible suffering. They were financially, materially, and socially isolated from their neighbors, but more importantly, their lives were constantly under threat. In the best years they dwelled in ghettos but were allowed to live without a threat of attack. But they never knew when their fortune would turn, as it so often did.

When Jews sat down to a Seder in Poland circa 1648, in Spain in 1492, in England in 1290, and they said the words, "השתא הקא",

Now, we are here; next year may we be in the Land of Israel," they meant it. When they said, "השתא עבדי לשנה", Now, we are slaves; next year may we be free men," they felt it. Their lives were so difficult that they truly understood that they needed a geulah.

* For better or worse, that is not our challenge today. The nisayon for us, in Western society, is to really mean it, to really want it. Do we feel the lack when we say, "This year we are here"? Is life truly painful when we live in luxury that surpasses anything our grandfathers could possibly have imagined?

● So how do we feel the pain of galus? We have to take proactive steps to sense it. When we see tragedy in the world, which we are unfortunately not immune to despite all our comforts, we have to say to ourselves, What does Hashem want from us? And the answer is that He wants us back in His home, serving Him in the Beis HaMikdash.

And when we turn all of those moments into a keening need for the Beis HaMikdash, Hashem will send us Mashiach to end all the pain and return us to His Dwelling Place.

ענין זה נוהג גם בגלות המר הזו, משועבדים אנו לכסף ולעבודה ולשאר עניני עוה"ז, ואין מרגישים כלל עד כמה אנו נעשים שקועים בתוך הגלות

הזה, אין אנו מכירים שבאמת אנחנו עבדים, ועד כמה השעבוד הזה שולט על כל החיים שלנו. אנחנו סבורים שיצאנו מכל יסורי הגלות, ואנחנו בני חורין, ולמעשה אנו בגלות מר, משועבד לגשמיות ולרדוף אחר צרכי העולם.

'חייב אדם לראות את עצמו, מונח בזה * חייב שיכיר בעצמו עד כמה הוא נמצא במצרים, להכיר שצרכים לצאת ממצרים, ולהיות מלא תשוקה לצאת ממצרים, וע"י זה יכול האדם לזכות להרגיש ההארות של ליל פסח.

מרדכי

וארא

תכלת

תקמו

ויבואר דהנה כל יציאת מצרים היה רק זכות שעמידים לקבל המורה. וכבר כתבתי לבאר על פי זה מה שאמרו בשמו"ר (ב"י"ח) אף עני מישאל צריך להסב שנאמר (לקמן י"ג י"ח) ויסב אלקים וגו' ע"ש. וזהו שכתוב "וידעתם כי אני ד' וגו'", כי האמונה היא תכלית המורה כמו שאמרו בסוף מכות (כ"ד.) בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר (חכוק ב' ד') ולדיק באמונתו יתיה, "כי אני ד' 'המוציא' אתכם וגו'" לשון 'הוה' כי חירות הנפש היא תמידית. וזה כתב בנחל

עוד יש לבאר, דהנה תכלית השלימות שלא יאמר האדם כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל וידע כי הכל מאת השגחה העליונה, וכמו שכתוב בצדקה אבינו ע"ה (בראשית י"ד כ"ב) הרימותי ידי וגו'. והנה ה'כוס' הוא רק כלי לקבל, ואם הוא ריק אינו שלם, וכמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) אל תסתכל בצקוקן וכו'. וזהו שרמזו גד' לשונות של גאולה, אשר היו בנסים חוץ לטבע להרים מאשפות אבינו * צהייתם בתכלית השפלות והגביהם עד שמי רוס, למען ידעו ויאמינו כי הכל מן השמים. וזהו שכתוב "וידעתם כי אני ד' 'המוציא' אתכם וגו'" לשון 'הוה', כי הנס של יציאת מצרים הולך וצא בכל דור ודור להציל את ישראל משונאיהם, וכמו שאומרים בהגדה של פסח "שצכל דור ודור עומדים וכו' והקצ"ה מילינו מידם", ולכן מוגיחים הכוס כלפי * מעלה להורות כי הכל מן השמים, וזהו שכתוב "כוס ישועות אשא ונשם ד' אקרא".

קמח שערי פרשת וארא חיים

46

עמם ממצרים. עיין שם, ואם כן אינו ענין למה שכתוב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים.

והנראה ברור בזה, כי עיקר יציאת מצרים היה הצעד הראשון להוריד עול הגויים מעליהם, וכל מה שנעשה אחר כך שלשה שלבים נוספים היו המשך של היציאה הראשונה, והצעד הראשון הוא הקשה והמשמעותי ביותר, ועיקר הקושי בצעד הראשון ביציאת מצרים היה שהיו שקועים בטומאת מצרים ולא היה להם כלל רצון לצאת ממצרים, וכידוע עיקר הדברים נמצאים בהתחלה הראשונה של העשיה, וכל השאר נמשך אחרי ההתחלה, וגם הרכוש גדול שקיבלו בצאתם ממצרים טמון בפעולה הראשונה של יציאת מצרים, ומעתה מובנים מאד דברי רש"י שכל היציאה היא מכח ההבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול.

ומכאן אנו מבינים באופן מחודש את מה שכתב רש"י בפרשת יתרו (ט, ה) כל התחלות קשות, כי בצעד הראשון כלולים כל הצעדים הבאים, ולכן קשה לעשותו, אכן אם יעשה אדם את הצעד הראשון מכאן ואילך יערב לו. והדברים מאירים ושמיחים.